

בס"ד, חול המועד פסח תשע"ב

שם:

זמן:

מבחן שבועי מסכת נדה טז – כג (160)

א. 1) למאי נפקא מינה אי וסתות דאורייתא או דרבנן (רש"י ותוס')? ולמה צריכה לחשוש כשבדקה לאחר וסתה ומצאה עצמה טמאה? (2) כיצד קיימא לן בענין וסתות אי חיישינן להו מדאורייתא או מדרבנן, ומדוע (תוס')? (3) אשה שיש לה מכה באותו מקום ומצאה דם בשעת וסתה או שלא בשעת וסתה, מה דינו של הרם, ומה דינה של האשה, ומדוע (גמ' רש"י ותוס')?

ב. 1) באר את כוונת בית שמאי "צריכה ב' עדים על כל תשמיש" (רש"י ותוס')! וכיצד הוכיחו לדינם? וכיצד הדין אליבא דבית הלל, ומה השיבו לטענת בית שמאי? (2) מה התועלת בבדיקת אלו ב' העדים שנחלקו בהם בית שמאי ובית הלל? והאם יש בהאי דינא איזה הנהגה לבעלי נפש, ומדוע? וכיצד הדין היכא דאבד העד לאחר הבדיקה (פרט; רש"י ותוס')? (3) כיצד נדרש הפסוק באיוב "והלילה אמר הורה גבר"? וכיצד נדרש הפסוק במשלי "בוזה דרכיו ימות"?

ג. 1) מה הייתה הנהגתם של רבה בר רב הונא ושל אבוי ורבה בשעת התשמיש, ומדוע נהגו כן? (2) על אלו דברים נאמר "מתחייב בנפשו ודמו בראשו", ומדוע? (3) האם מותר לשמש ביום (פרט), ומדוע? ומהיכן סברו להוכיח להאי דינא? והאם הוא מוכח, ומדוע? (4) מאיזה מין יכול להיות עד הבדיקה, ומדוע? (5) מה דין טומאתו וטהרתו של השלג, ומדוע?

ד. 1) מה הוא החרר הפרוזדור והעליה והלול שנאמרו גבי אשה, ומה דין דם החרר ודם העליה, ומדוע (גמ' ותוס')? 2) דם הנמצא בגג הפרוזדור לפנים מן הלול או להלן מן הלול, מה דינו (פרט), ומדוע? 3) דם הנמצא בקרקע הפרוזדור לפנים מן הלול או להלן מן הלול, מה דינו, ומדוע? 4) האם יש לדון בדם הנמצא בפרוזדור כדין שאר ספק טומאה, ומדוע (תוס')?

ה. 1) מהיכן וכיצד הוכיח רבי יוחנן דבשליא אזלינן בתר רובא לאשווי כוודאי? ומדוע הוכיח דווקא מהתם (גמ' רש"י ותוס')? 2) באלו עור דברים אמר רבי יוחנן דאזלינן בתר רובא? ומאלו דינים הקשתה הגמ' דנמי היה לו לרבי יוחנן למנותן, ומדוע הקשו דווקא מהנך (תוס')? וכיצד הסיקו בביאור מנינו של רבי יוחנן? 3) מאי טעמא סבר רבי יוחנן דבשלשה אלו דמנה דנים לרוב כוודאי אף לענין שריפת תרומה (תוס' בע"ב)?

ו. 1) מה החשוש גבי "תינוק הנמצא בצד העיסה ובצק בידו" (רש"י ותוס')? וכיצד פסקו בדינו, ומדוע (גמ' ותוס')? והאם האי פסק הוא מתורת וודאי או מתורת ספק, ומדוע? 2) למסקנת הגמ' מאי אתי רבי יוחנן לאפוקי בהא דקאמר "בשלשה מקומות הלכו בו חכמים אחר הרוב"? ומדוע הוציאו מהאי דינא? והאם הוא מוסכם אכולי עלמא דהא אתי רבי יוחנן לאפוקי, ומדוע (תוס')?

ז. 1) האם יש מראות דמים טהורים באשה, ומנלן? ואי נימא דיש מראות טהורים, כמה מראות טמאים יש, ומה הן אלו המראות? ומנלן דהם הטמאים, והכי מנינן? 2) אימתי מטמאה הבהרת בשער לבן? וכיצד הדין בספק, ומדוע? והאם יש לדון בו משום חזקת הגברא, ומדוע (תוס')? 3) איזו פלוגתא יכולה להיות גבי נגעים בין הזקן ממרא לסנהדרין שמחייבת דין זקן ממרא?

ח. 1) אשה הרואה מראה ירוק כאתרוג או ככרתי, מה דינה (פרט; גמ' ותוס')? 2) מה היא שיטת רבי מאיר בענין דם ירוק וכתם ירוק, ומדוע?
3) האם דם הנדה הטהור או הטמא מכשירים את הזרעים לקבלת טומאה, ומדוע? וכיצד הדין בחלב האשה, ומדוע (תוס')? 4) מה הוא "דם אדום" דפשיטא לן דהוא וודאי הדם הנאמר בתורה?

ט. 1) מה הוא מראה "שחור"? והאם כשהוא שחור חזק יותר או חלש יותר נמי הכי דינו? וכיצד בודקין לראות אם מראהו הוא כשחור דמתניתין?
2) מה היא הסתירה שהקשו גבי מראה "כקרן כרכום", וכיצד יישבו להאי סתירה? 3) מה הוא מראה "כמי אדמה" (באר היטב!)? 4) מה דין בכל אלו המראות דמתניתין היבא דהמראה הוא חזק יותר או חלש יותר?

י. 1) מדוע נקרא רבי אלעזר "מרא דארעא דישראל"? ומה למד עולא מהנהגתו של רבי אלעזר בענין הוראה על מראות? 2) מדוע רב יהודה מנע עצמו מלהורות על מראות? והאם בכל גוונא מנע עצמו, ומדוע? ומה סברו שאר המוריס שלא חששו להא מילתא (תוס')? 3) אשה שהראתה מראה לחכם וטימאו, האם מותר לה להראות המראה לחכם אחר? ואי נימא דהותר לה, האם הותר לחכם האחר להורות שלא כהראשון (פרט; גמ' ותוס')? 4) האם אשה יכול להראות מראה לבעלה, ומדוע (תוס')? 5) מה הוא האור הראוי לבדוק לאורו את המראות?

יא. 1) מה הוא המראה של "מזוג" (באר היטב!)? והאם יש אופן של בדיקה ביין חי? 2) המפלת חתיכה של דם ירוק או לבן, מה דינה ומדוע? וכיצד דינה אי הפילה חתיכה של דם אדום, ומדוע (גמ' ותוס')? 3) המקשה שני ימים בימי זובה ובשלישי הפילה ואינה יודעת מה הפילה ואינה יודעת האם ראתה דם בהפלה זו, מה דינה לענין ימי טומאה וימי טוהר, ולענין קרבן, ומדוע?

יב. 1) המפלת חתיכה אדומה מבפנים או מבחוץ, או שיש בתוכה דם (פרט), מה דינה, ומדוע? וכיצד דינה בהפילה חתיכה לבנה? 2) מה היה הנידון גבי "רואה דם בשפופרת"? וכיצד פשט רבי זירא, ומה הכריחו לפשוט הכי? והאם יש להוכיח מהדין שאמר רבי שמעון בן יוחאי גבי חתיכה שיש בה דם אגור, ומדוע? 3) מה דעתן של רבי אליעזר וחכמים גבי המפלת חתיכה מלאה דם והחתיכה חלקה או שיש בה בקעים? ומה האופנים שנתבארו בסוגיין לבאר בדינן?

יג. 1) מה דין טומאתו של הרואה קרי בקיסם, ומדוע (רש"י ותוס'?) ומה הוכיחו ליסוד דין טומאתו של הבעל קרי מהאי דינא? והאם לאחד שנתבאר דזה הוא יסוד טומאתו אפשר ללמוד את דין טומאתו מדין בגד שיש עליו שכבת זרע, ומדוע (תוס'?) 2) זב הרואה קרי או נטמא בטומאת שרץ, האם סותר למנינו, ומדוע? 3) הנושא קרייו של זב, מה דין טומאתו, ומדוע (תוס'?) 4) מה דינו של דם נדה שהתייבש או שיצא מגופה של אשה יבש, ומנלן?

יד. 1) המפלת כמין שערות אדומות או כמין קליפות אדומות, כיצד יש לנהוג בהן כדי לידע את דינן? ואי נימא דאין בהן משום טומאה, היכי משכחת לה שהפילה אותן? 2) מה דין טומאתה של המפלת כמין דגים או כמין תנין, ומדוע? 3) מה דין טומאתה של המפלת כמין בהמה חיה ועוף, ומדוע? והאם בכל העופות דינא הכי, ומדוע? וכיצד הדין בהפילה כמין נחש, ומדוע?

טו. 1) האם אפשר לדון גזירה שוה היכא דתרוויהו אינם מופנים? וכיצד הדין היכא דהוא מופנה משני צדדים או רק מצד אחד? וכיצד יש לנהוג היכא דיש אפשרות ללמוד גזירה שוה מב' מקומות? 2) המפלת דמות הר או רוח, מה דינה, ומדוע? 3) כיצד ביארה הגמ' לשון הברייתא "ובעופות תבדק"? 4) לענין מה היה ספיקו של רבי ירמיה גבי "בהמה במעי אשה"? ומדוע דווקא בכהאי גוונא איבעיא ליה (תוס')? ומה טעם שאל להאי איבעיא לרבי זירא?

ט.ז. 1) המפלת כמין בהמה חיה ועוף, מה דינו ודין הבא אחריו לענין בכורה (פרט), ומדוע? 2) אדם או דמות יונה במעי בהמה, מה דינה באכילה, ומדוע? 3) היולדת ולד שראשו דומה לבהמה, או אבר אחד או צד אחד דומה לבהמה, האם חשיב ולד לענין טומאת לידה? וכיצד הדין היכא דכל ראשו דומה לבהמה ובאבר אחד דומה לאדם? 4) ולד הנולד עם ירך אחד, או עם ושט אטומה או נקובה, מה דין אמו, ומדוע?

בהעלחה!

תשובות למבחן נדה טז כג

א. (1) כתב רש"י דאי נימא דמדאורייתא חיישינן, אם לא בדקה ומצאה עצמה לאחר זמן טהורה, הרי טמאה משום דאמרינן דוודאי היה דם אלא שנפל. והתוס' כתבו דאיכא נפקא מינה נמי לענין דמקולקלת למינה. ואם מצאה עצמה טמאה לאחר זמן, אי נימא דחיישינן מדאורייתא, הרי יש לה לחוש גם לשעת ראייתה וגם לשעת וסתה, ונפקא מינה בגוונא דמעט לעת של הבדיקה קדם לזמן הוסת. (2) כתבו התוס' דהלכה דווסתות דרבנן משום דרב נחמן בר יצחק סבר בדעת רב דווסתות דרבנן, והא קיימא לן כרב באיסורי. והוסיפו התוס' דמכל מקום לכתחילה יש לה לבדוק בשעת וסתה, אבל אם לא בדקה ומצאה עצמה לאחר זמן טהורה, הרי טהורה. (3) שלא בשעת וסתה וודאי יכולה לתלות במכה. ובשעת וסתה, לדעת רבי אמרינן מעיקרא דווסתות דאורייתא ויש לה לתלות בווסתה. ולדעת רבן שמעון בן גמליאל, אף הכא יכולה לתלות במכה, וכתבו התוס' דהוא דווקא במרגשת שבא מן המכה, ואפילו הכי רבי טימא משום דיש בו אף מדם הוסת. ולדעת רבינא, כולי עלמא סברי ווסתות דרבנן, ורבן שמעון בן גמליאל סבר דאף דהאשה טהורה, מכל מקום הדם טמא, משום דכל דם הבא מאותו מקום טמא אף דאינו דם נדות. ודעת רבי דאף הדם טהור, דרק דם וסתה טמא, וכיון דאין חוששין לוסתה אין לטמאות אפילו את הדם.

ב. (1) לדעת רש"י צריכה ב' עדים על כל תשמיש ותשמיש אחד לפניו ואחר לאחוריו, ואמרו בית שמאי דאם לא תבדוק בין כל ביאה וביאה, הרי יש לחוש שמא היתה טיפת דם וכותלי בית הרחם העמידוהו, ובסוף הביאות כשתבדוק לא תראה הדם מחמת השכבת זרע שיחפה אותה. ובית הלל סברו דסגי בבדיקה אחת קודם הביאה, ובדיקה נוספת לאחר כל הביאות, דאם יש לחוש לשכבת זרע שתחפה לדם, הרי אף בביאה ראשונה יש לחוש לה. והתוס' ביארו, דכולי עלמא מודו דבעינן בדיקה בין תשמיש לתשמיש, אלא בית שמאי סברו דבעינן לאחר כל בדיקה עד חדש, מאחר דכבר מלוכלך בשכבת זרע ואינו ראוי לבדיקה, ומאי דקאמר צריכה ב' עדים, היינו אחד לו ואחד לה. אמנם בית הלל סברו דסגי באותו עד לכל הביאות, והיינו משום דיש באותו מקום רוב לכלוך משכבת זרע ולא יועיל חדש.

(2) האי בדיקה מהניא לענין טהרות, ותבדוק בוקר. ודעת רבי זירא דבעל נפש יש לו לחוש אף לענין ביאה, דקודם יבדוק ורק לאחר הבדיקה יחזור לבוא עליה. אמנם דעת רבא דאין לחוש כלל לענין ביאה, וביארו התוס' דהיינו משום חשש שמא ליבו נוקפו ולא יבעלנה כלל. ואם אבד העד אינה יכולה לשמש, משום דאף דלא בעי לבדוק העד קודם התשמיש, מכל מקום בעינן שיהיה אפשרות לבדוק, דאי לאו הכי מה הועילו חכמים בתקנתם. והתוס' כתבו בפירושו אחד, דאפילו הוא עד שאחר תשמיש, אפילו אם רוצה לשמש מיד, מכל מקום צריכה לחזור ולבדוק באותו מקום.

(3) לדעת רבי יוחנן ילפינן מהאי קרא דאסור לשמש מיטתו ביום, דהא רק הלילה ניתן להריון, וילפינן לה מהא דסמכו הורה ללילה, וכן ילפינן מינה דאותו מלאך הממונה על ההריון לילה שמו, והוא מביא הטיפה למעלה וגוזרים מה יהיה עליה. וריש לקיש סבר דרק הא ילפינן מינה. והא דאסור לשמש ביום ילפינן מדכתיב "בוזה דרכיו ימות", ודרך הוא מלשון תשמיש דהמשמש ביום בא לידי בזיון ולהכי אסור. ורבי יוחנן דרש מינה למאי דכתיב בספר בן סירא "שלשה שנאתי וארבעה לא אהבתי".

ג. (1) רבה בר רב הונא היה מקרקש בזוגא, ולדעת רש"י הוא כדי לסלק בני ביתו משם. והתוס' הביאו את גירסת ר"ח והערור, שהיה מקשקש כדי להפריח הזובובים וכדומה. וכן היה אביי מסלק הזובובים, ורבא היה מסלק היתושים, והיינו משום דהחמירו על עצמן דאף בעלי חיים הרי בכלל האיסור לשמש בפניהם.

(2) על השותה משקים מוזגין בכלי מתכות או כלי נתר שעבר עליהם הלילה, וכן על האוכל שום בצל וביצה קלופים שלא נשאר עליהם כלל משערותיהן או מקליפתם שעבר עליהם הלילה, דאלו הדברים יש בהן משום סכנה. וכן הגווז ציפורניו ומשליכין ברשות הרבים, דיש סכנה למעוברת העוברת עליהם. וכן הלן בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח טומאה, והיינו משום דפעמים שמסכנים לו. כן הקיז דם ומשמש מיטתו, משום דנוטל כוחו ובניו יהיה חלשים.

(3) אסור לשמש מיטתו ביום, או מדכתיב "והלילה אמר הורה גבר", או משום "ואהבת לרעך כמוך" דשמא יראה בה דבר מגונה. ולדעת רבא שרי בבית אפל. ולתלמיד חכם הצנוע שרי להאפיל בטליתו. וסברו להוכיח מדקתני במתניתין בדעת בית שמאי "או תשמש לאור הנר", ודחו דקאי על הבדיקה. וכן מאי דתני בברייתא עלה "אף על פי דהמשמש מיטתו ביום הרי זה מגונה" נמי קאי על הבדיקה, דפעמים שאינו נבדק יפה. וכן מה ששיבחו את בית מונבו שמשמשין ביום, היינו נמי אבדיקה.

(4) יכול להיות מפקולין של צמר נקי, או בגדים ישנים של פשתן, דרק אלו לבנים ביותר וראויים לבדיקה. (5) אינו מקבל טומאה אלא אם יחשוב עליו לאוכלין, אבל למשקין אף מחשבה לא מהני, משום דקרוב יותר להיות אוכל מאשר משקה. ואף כשמקבל טומאה לא אמרינן נטמא מקצתו נטמא כולו, דהרי אינו אלא קיבוץ גרגרים, אלא אם יטמא מאויר תנור דכולו היה באויר התנור. ולענין טהרתו מהני להשיקו מקצתו למי המקוה, ועל ידי השקה זו כולו נטהר.

ד. (1) החדר הוא החלק הפנימי בגוף האשה והפרוודור הוא בחלק החיצוני, ויש עליה על גביהן ולול פתוח מן העליה לפרוודור. ודמי החדר הם הדמים הטמאים, וביארו התוס' דהא כתיב "מקור דמיה" דהמקור הוא החדר. ועוד, דדמיה משמע ממקום דרום הדמים מצויים שם. אבל דמי העליה טהורים.

(2) לדעת רמי בר שמואל, דם הנמצא בגוף הפרוודור מן הלול ולחוץ ספיקו טהור, ומן הלול ולפנים ספיקו טמא, והיינו משום דאינו שכיח שיהיה בגוף הפרוודור, ולהכי אם נמצא מן הלול ולחוץ דיש ב' צדדים לתלותו בדם העליה דהרי מן החדר היה לו ליפול ישר לקרקע הפרוודור ספיקו טהור. אבל אם נמצא מן הלול ולפנים דשייך קצת שהגיע מן החדר, ספיקו טמא. ולדעת רב הונא, אם נמצא מן הלול ולפנים יש לטמאותו בוודאי, משום דאולינן בתר רובא, ואם נמצא מן הלול ולחוץ הוא רק ספק טמא, דהרי אינו כל כך שכיח שיפול מן החדר. ודעת אביי דאם חיישינן, הרי יש לחוש גם במן הלול ולפנים ולעולם הוא רק ספק, ואם לא חיישינן יש לטמאות בוודאי רק מן הלול ולפנים, ומן הלול ולחוץ יש לטהר.

(3) בקרקע הפרוודור, מן הלול ולפנים כולי עלמא מודו דטמא בוודאי, מלבד השיטה באביי דיש לחוש, דלשיטתו כתב רש"י דאף כבדהאי גוונא יש לחוש והוי רק טמא מספק. ומן הלול ולחוץ הוא טמא מספק לכולי עלמא.

(4) כתבו התוס' דטומאה דאתיא על ידי ראיית גופה לא דמי לסוטה, ואין ללומדה מסוטה לטהר ברשות הרבים בוודאי ולטמא ברשות היחיד בוודאי. ועוד כתבו התוס' דהא דלא מוקמינן לה אחזקתה דבחזקתה טהרה קיימא, היינו משום דדמי החדר מצויים ביותר, וחזקה וקורבה כנגד רוב הוי פלגא ופלגא.

ה. (1) רבי יוחנן הוכיח הכי מהא דאמר תנא קמא דשליא בבית הבית טמא משום דאין שליא בלא ולד. וכתב רש"י דהאי מילתא אינו אלא רוב, ומהא דסמך אהאי רובא לטמא הבית מוכח דאזלינן בתר רובא כוודאי. והתוס' ביארו דהא דאין שליא בלא ולד אינו רוב אלא כל. אבל איכא מיעוטא דיש רוב דם לבטלן, ותנא קמא לא חייש להאי מיעוטא ומהא שמעינן דאזלינן בתר רובא כוודאי. וכתבו התוס' דמשום הכי הוכיח דווקא מהתם דהתם איכא נמי לדעת רבי שמעון דחיישינן לשמא נימוק הולד בדם הלידה, דהשתא ליכא למימר דרבנן סברו דכולם אינן נימוקין ועל כרחק דבהא פליגי האם אזלינן בה בתר רובא או לאו. אי נמי, עיקר הראיה היא ממאי דתני המפלת סנדל וכו', דהא מהא דשליא בבית אינו ראייה דהא הוי רשות היחיד ויש לומר דמשום הכי טמא בוודאי, והביאו להאי רק משום פלוגתא דרבי שמעון וכמו שנתבאר.

(2) רבי יוחנן אמר הכי גבי דם הנמצא בפרודור, וכן לענין המפלת יד חתוכה דאזלינן בתר רובא לומר דהיה ולד בר קיימא דיש בו טומאת לידה. והקשתה הגמ' אמאי לא מני נמי להא דתשע חנויות ולהא דתשע צפרדעין ושרץ אחד דהיכא דהספק אינו במקום קביעותו אזלינן בתר רובא, וביארו התוס' דהקשו דווקא מהנך דאית בהו חזקה כנגד הרוב ואפילו הכי סמכינן ארובא. ותירצו, דרבי יוחנן בטומאת אשה איירי. ועוד הקשו אמאי לא מנה להא דאמר רבי יהושע בן לוי דהמפלת לנהר מביאה קרבן ונאכל, ותירצו דרבי יוחנן מנה רק למשניות וברייתות.

(3) ביארו התוס' בעמוד ב', או משום דהוי רוב גמור. או משום דהריעותא היא מגופה של האשה ולהכי מחמירין בה טפי.

ו. (1) לדעת רש"י החשש שמא נגע בשרצים ונטמא, אבל בעיסה וודאי דנגע. והתוס' ביארו, דאדרבה בעיסה ספק נגע, אבל הוא וודאי טמא מפני שנשים נדות מגפפות אותו. ולדעת רבי מאיר יש לטהרו משום דסמכינן מיעוטא דלא נוגעים בשרצים [או דלא נוגעים בעיסה לדעת התוס']. לחזקה ואיתרע ליה רובא. ולדעת רבנן מיעוטא כמאן דליתיה ורובא וחזקה רובא עדיף. וביארו התוס' דווקא הכא אמר רבי מאיר דאיתרע ליה רובא, משום דתינוק הוי אין בו דעת להשאל, אבל בעלמא הוי מחצה על מחצה. ודעת רבנן כתבו התוס' דהא דמיעוטא כמאן דליתיה היינו משום דרבנן עשאו כדבר שיש בו דעת להשאל, והיינו דעשו אותו כרוב גמור מפני דנראה לאינשי כרוב גמור, ומשום הכי יש לטמאתה. ולדעת ריש לקיש אליבא דרבנן הוא כוודאי אף לענין שריפת תרומה. ולדעת רבי יוחנן אינו כוודאי ואין שורפין עליה תרומה.

(2) רבי יוחנן אתי לאפוקי הא דאמר רבי יהודה דהמפלת חתיכה ואינה ידוע מאיזה מראה היתה, דאזלינן בתר רובא לומר דהיה מארבעת המראות הטמאים, דהאי רובא אינו גמור לשרוף עליו תרומה. וכתבו התוס' דהיינו משום דווקא אלו השלשה דהוי רוב גמור יש לסמוך עליהן לשרוף תרומה, אי נמי בהנך איכא ריעותא מגופא של אשה. ועוד כתבו התוס' דלהאי לישנא דאמר רבי יוחנן דרבי יהודה טימא משום דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם וטמאה משום דדם דבא עם החתיכה, הרי לאו משום רובא הוא, ואכתי תקשי מאי אתי רבי יוחנן לאפוקי.

ז. (1) יש באשה אף מראות טהורים, והיינו דכתיב גבי זקן ממרא "בין דם לדם", דאי לאו דאיכא דם טהור, מאי פלוגתא איכא. והמראות הטמאים הם ארבעה וילפינן לה מדכתיב "דמיה" "דמיה" תרי זימני, וכן השחור הוא מראה טמא, אלא דבאמת אדום הוא אלא דלקה. וארבעת המראות הן כדם מכה, וכקרן כרכום, וכמימי אדמה, וכיין מזוג, ולהלן יתבאר יותר מה הוא מראיתם של אלו המראות. ואמרינן בגמ' בחד גיסא דבית שמאי ועקביא בן מהללאל לית להו האי דרשה דאיכא רק ארבע מראות. והתוס' (בעמוד ב) כתבו דהחמישי נפקא מקרא אחרינא, ועיין במפרשים אליבא דמאן קאמרו הכי התוס'.

(2) בהרת מטמאה בשער לבן רק אם קדמה לו. ובספק לדעת תנא קמא טמא, ולדעת רבי יהושע אליבא דרבה יש להכשירו. וכתבו התוס' דהכא ליכא לדון משום החזקת גברא, משום דדרך הבהרת להלבין השער ונראין הדברים דהבהרת קדמה.

(3) גבי נגעי בתים משכחת פלוגתא אי בעינן נגע באורך שני גריסין על רוחב גריס על שני אבנים בשני כתלים בקרן זווית. ולענין נגעי בגדים משכחת פלוגתא אי פרח בכלול טהור.

ח. (1) כתבו התוס' דמראה ירוק ככרתי כולי עלמא מודו דטהור. ובמראה ירוק כאתרוג, לדעת עקביא בן מהללאל יש לטמאותו, ולתנא קמא תולין, ולחכמים טהור.

(2) מסקינן בגמ' דרבי מאיר טיהר בין דם ירוק ובין כתם ירוק, משום דלא סבר כעקביא בן מהללאל, וכן אף בגוונא דוודאי טמאה אין לטמאות את כתמיה מדין משקה הנדה, משום דלא דמי לרוק דמתעגל ויוצא.

(3) דעת רבי מאיר דדם הנדה מכשיר לקבלת טומאה, ויליף לה גזירה שוה "שלחך פרדס רימונים" "ישולח מים על פני חוצות". וכתבו התוס' דבדם טמא אף רבנן מודו דמכשיר דילפינן מקור מקור. ולענין חלב אשה מבואר בגמ' בשבת דמכשיר אפילו שלא לרצון כדם מגפתה. והביאו התוס' דרש"י פירש דדם נעבר ונעשה חלב, והתוס' ביארו דאיכא ילפותא דחלב חשיב משקה לכל הפחות ברצון, וכוונת הגמ' התם דבתר דחזינן דדם מגפתה מטמא אפילו שלא לרצון, איכא למימר דהוא הדין חלב.

(4) דם אדום היינו כדם מכה, ולדעת רב יהודה אמר שמואל היינו כדם מכת השחיטה של שור והיינו הכאת הסכין. ולדעת זעירי היינו כדם מאכולת של ראש, ולדעת רבי אבהו היינו כדם אצבע קטנה של יד של בחור שלא בעל אשה שניגפה וחזרה ונגפה.

ט. (1) שחור היינו כחרת, ואמרינן בגמ' דהיינו כחרת של דיו יבש. ורבי יוחנן אמר דהוא כסדיני האוליירין הבאין ממדינת הים. ושחור חזק יותר נמי הוי מראה טמא, אבל חלש יותר אינו מראה טמא. ונחלקו בגמ' האם בדיקת השחור היא על גבי מטלית אדומה או לבנה.

(2) הקשו דבחד ברייתא קתני כתחתון ולא כעליון, ובחד קתני כעליון ולא כתחתון, ובחד קתני כעליון וכל שכן כתחתון, ובחד קתני כתחתון וכל שכן כעליון. ותירצו, דבכרכום יש שלש שורות של עלין ובכל שורה יש שלשה עלין, והשורה האמצעית היא הראויה לבדיקה, ועלה אמרינן כתחתון ולא כעליון, וכן אמרינן עלה כעליון ולא כתחתון היינו לאפוקי מן העליונה העליונה ומן התחתונה התחתונה. ובאותה שורה כל העלין ראויים לבדיקה אלא דהאמצעי מעולה שבכולם, ועלה אמרינן כעליון העליון וכל שכן כתחתון האמצעי, וכן כתחתון התחתון וכל שכן העליון שהוא האמצעי.

(3) לוקח אדמה באיזה שיעור שירצה מבקעת בית כרם או מבקעת יודפת או סכני או גינוסר, ונותנה בכלי זכוכית ומציף עליה מים עד שיעלה עליה כקליפת השום, ועוכרה. והסתפקו האם דווקא על ידי כלי או אף על ידי ידו.

(4) דעת רבי אמי בר אבא דבכל המראות מלבד שחור הכל טמא בין עמוק בין דיהה, מלבד דיהה דדיהה. ואיכא דאמרי בדעת רבי אמי, דכל המראות מלבד שחור, רק המראה הנאמר בהן טמא, לא עמוק יותר ולא דיהה יותר. ודעת בר קפרא דכולם עמוק מכאן טמא ודיהה מכאן טהור, מלבד מזוג שאף עמוק מכאן טהור.

- י. (1) רבי אלעזר נקרא הכי משום דידע להריח בדם ולומר מהיכן בא. ואפילו הכי לא רצה להורות במקומו של רב יהודה, ואף עולא למד ממנו לא להורות במקומו של רב יהודה.
- (2) רב יהודה מנע עצמו לבסוף מלהורות משום דאמר לו אשתו דאת הטיפה הראשונה איידי דזיהמא אין הנשים מראות, ולהכי חש שמא השתנה המראה. וכתבו התוס' דשאר הרואים לא היו מחמירים כל כך, או דהיי בקיאים יותר. אמנם היה רואה הדם של ימי טוהר משום דכבר ראתה הרבה ואינו זיהמא ואף את הטיפה הראשונה מראה.
- (3) כתבו התוס' דהאשה גופה יכולה להשאל לאחר שמא ימצא דהראשון הורה בטעות ויעלה הדין כהוגן. אבל החכם עצמו אסור לו להורות לא כהראשון, מלבד היכא דסמיך אנגמרתו דמסקינן בסוגיין דשפיר יכול להורות אפילו לא כהראשון. ואף למאי דאמרין מעיקרא, כל היכא דאיכא למימר דהראשון לא ראה באופן הראוי, והיינו דאמר דבעלמא היה מתיר לה כזה מראה, שפיר יכול להורות לא כדבריו.
- (4) כתבו התוס' דאשה יכולה להראות מראות לבעלה, דהא לא קתני לה בשום דוכתי דאסור.
- (5) הבדיקה היא בין חמה לצל ולדעת רב נחמן אמר רבה בר אבא יכול לעשות צל עם ידו. ואמרין דרבי היה בודק לאור הנר. ורבי ישמעאל ברבי יוסף היה בודק ביום המעונן ביני עמודי.

- יא. (1) מזוג היינו שני חלקי מים וחלק אחד יין של יין השרוני הנתון בכוס זכוכית פשוט של טבריא דאף המחוקק שני לוגין עושין אותה ממנה ואידי דקליש ידיע ביה טפי. וביין הכרמלי חדש מהני אפילו חי.
- (2) לדעת לישנא קמא דרבי יוחנן, בחתיכה ירוקה או לבנה כולי עלמא מודו דטהורה, משום דוודאי אינה ולד אלא דם הוא, והאי מראה הרי טהור. אבל אם הפילה חתיכה אדומה הרי יש לומר דדם הוא וטמאה. ולדעת רבנן לא אמרינן דהוא דם אלא אמרינן דהרחם מגדלת אף חתיכות וטהורה. וללישנא בתרא דרבי יוחנן וכן לרב נחמן בר יצחק, לרבי יהודה לעולם טמאה משום דאמרין דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, וכל שהפילה חתיכה וודאי היה עמה דם. ולרבנן לא חיישינן להאי.
- (3) לדעת רבנן איכא הכא ספק זיבה ספק לידה ספק אינה לא לידה ולא זיבה, ומשום הכי אין לה ימי טוהר, ומאידך יש לה ימי טומאה כשל נקבה, ומביאה קרבן ואינו נאכל. ולדעת רבי יהושע מביאה קרבן ממה נפשך ונאכל, משום דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, ובוודאי או דהיה דם זיבה או דם לידה, וממה נפשך חייבת בקרבן.

- יב. (1) לדעת רב אחא כל דתוכה מאדים, וכתבו התוס' דכל שכן שאדומה מבחוץ, הרי טמאה נדה. ואם יש בה דם, אף דעת סומכוס משמו של רבי מאיר סובר דטמאה נדה. ואם יש בה דם אגור, אף רבי שמעון בר יוחאי סבר דיש לטמאותה משום נדה. ואם הפילה חתיכה לבנה, כל שיש בה עצם אמרינן דהוא ולד ואמו טמאה לידה.
- (2) הסתפקה הגמ' האם דרשינן נמי ממאי דכתיב "מבשרה" דצריך שיגע בבשרה לאפוקי ראתה בשפופרת, או דלמא ילפינן מינה רק דמטמאה בפנים כבחוץ. ורבי זירא פשט דאיכא יתורא בהאי קרא ושפיר ילפינן מינה למעט שפופרת. ורצו להוכיח מהא דטימא רבי שמעון בר יוחאי בחתיכה שיש בה דם אגור, אף דלכאורה חוצצת בין הדם לבשרה. ודחו דלאו ראייה היא, משום דדרכה של אשה לראות דם בחתיכה, והוסיף רש"י דהא מין במינו אינו חוצץ.
- (3) מעיקרא אמרינן דדעת רבי אליעזר דאם החתיכה חלקה ואין דם אלא בתוכה, הרי טהורה משום דילפינן מקרא "בבשרה" ולא בשפיר ובחתיכה. אבל היכא דיש בה בקעין דיש דם אף חוצה לה, שפיר הוי "בשרה" ומטמאין לה. ודעת רבנן דאף הדם שחוצה לה דם החתיכה הוא ולא דם מבשרה, ואמרין דלמעמייהו כל דיצא דם ממש בשפופרת הרי יש לטמאותה. ודחה אביי דכולי עלמא מודו דבשפופרת טהורה, אלא נחלקו האם דרכה של אשה לראות דם בחתיכה, ולרש"י איירי דווקא ביש בה בקעין. והתוס' כתבו דאיירי בחתיכה העשויה כשפופרת, דתנא קמא טימא ורבנן טיהרו משום דאין דרכה לראות הכי. אבל ביש בה בקעין כולי עלמא מודו דטמאה. ודעת רבא דכולי עלמא מודו דאינו דם נדה, אלא נחלקו האם כל דם הבא מאותו מקום טמא, או רק דם נדה.

- יג. (1) מבוואר בסוגיין דאינו טמא. ולרש"י הוא משום דבעינן שיעור כדי חתימת פי האמה, וכיון דהוציא בקיסם הרי התמעט השיעור. ולדעת התוס' הוא משום דאין שכבת זרע מטמאה אלא משום נגיעה והיינו דווקא היכא דיצא מגופו דהא כל שלא יצא מפי האמה הרי הוי מגע בית הסתרים. ואמרין בסוגיין דמוכח מהכא דטומאת בעל קרי הוא משום נוגע בשכבת זרע. ואף לרש"י הוא הכי משום דאי משום ראייה הרי לא היה נידון בשיעור. וכתבו התוס' דאפילו הכי ליכא ללמודו מבגד שיש עליו שכבת זרע, משום דאדם מבגד לא ילפינן.
- (2) הרואה קרי סותר זיבה, והיינו דווקא יום אחד, כדילפינן לה מגזירת הכתוב "לטמאה בה" אבל הנוגע בשאר טומאות אינו סותר מנינו. ואי נימא דטומאת קרי היא רק משום נוגע, צריך לומר דהיינו משום דאי אפשר לקרי של זב בלא ציחצוחי זיבה, ומשום הכי יש לטמאותו. אמנם כיון דהוא רק שכבת זרע המעורב בצחצוחי זיבה, אינו סותר אלא יום אחד.
- (3) כתבו התוס' לדעת רבי יהושע דאי אפשר בלא צחצוחי זיבה, הרי מטמא אף במשא. ועוד כתבו התוס', דאף לרבי אליעזר דפליג עליה בפרק כיצד הרגל וסבר דאינו מטמא במשא, מכל מקום אפשר דמודה דיש בו צחצוחי זיבה, אלא דסבר דכיון דמעורב בו שכבת זרע גרע.
- (4) דם נדה שהתייבש משנה מפורשת היא לקמן דלא פקע ממנה טומאתה. וכן יצא יבש אמרינן דטמאה, והיינו דקתני במתניתין דאם הפילה כמין יבחושין אדומין או שערות, תטיל למים ותראה דאם נמחו הרי ראייה דדם הם ולא ברייה.

- יד. (1) איכא מאן דאמר דתטיל אותן לפושרין והסתפקו בגמ' האם בעינן מעת לעת, או דסגי ביום או לילה, ואם נימוחו הרי ראייה דהן דמים שקרשו וטמאה. ואם לא נימוחו, אמרינן דיש לה מכה בתוך מעיה שמשרת קליפות, או דיש לה שומא במעיה דמשרת שערות. ולדעת רבן שמעון בן גמליאל אף אם נימוח על ידי רוק כמשמעכתן על גב הציפורן אמרינן דדם הוא וטמאה.
- (2) המפלת כמין דגים או תנין כולי עלמא מודו דאינה טמאה לידה, דאף אי נימא דאפשר לדרוש גזירה שוה בריאה בריאה מאדם כי היכי דדרש רבי מאיר יצירה יצירה לענין בהמה חיה ועוף, מכל מקום כיון דאינו מופנה בשני צדדים עדיף טפי לדרוש גזירה שוה דיצירה יצירה ואין דגים בכלל. אי נמי, כיון דאין עיניהם דומות לשל אדם, אין בהן טומאת לידה. אמנם אי נימא דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, הרי יש לטמאותה משום הא.
- (3) לדעת רבי מאיר יש לה טומאת לידה, או דילפינן גזירה שוה יצירה יצירה מאדם, או משום דעיניהם הולכות לפנייהם כשל אדם, ולהאי טעמא לאו בכל עוף טימא רבי מאיר, אלא דווקא בקריא וקיפופא, ולדעת רבנן אין אמו טמאה לידה. אמנם דעת רב אחא בריה דרב איקא דבקריא וקיפופא אף רבנן מודים דאיכא טומאת לידה משום דיש להם לסתות כשל אדם. והמפלת כמין נחש נמי אמו טמאה אליבא דרבי מאיר משום דגלגל עיניו דומה לשל אדם.

- טו. (1) לדעת רב יהודה אמר שמואל, אם אינה מופנת כל עיקר אין למדים הימנה. ואם מופנת מצד אחד, לרבי ישמעאל למידים ואין משיבין ולרבנן למידין ומשיבין. ואם מופנה מב' צדדים, כולי עלמא מודו דלמדים ואין משיבין. ולדעת רב אחא בריה דרבא משמיה דרבי אלעזר, אף גזירה שוה שאינה מופנית כל עיקר למידין ומשיבין. ואמרינן בגמ' דלשמואל אליבא דרבי ישמעאל אף דבמופנה מצד אחד נמי אין משיבין, מכל מקום עדיף טפי ללמוד מהיכא דמופנה משני צדדים. וכן לרב אחא בריה דרבא אף דלרבנן מופנה מצד אחד ואינו מופנה כל עיקר תרווייהו שוין, מכל מקום עדיף טפי ללמוד מאותו דמופנה לכל הפחות מצד אחד.
- (2) המפלת דמות הר לא משכחת לה, דהא לא יתכן אלא כדמות אבן דהוא גוש בעלמא. והמפלת רוח נמי אינה טמאה לידה, ואף דכתיב בה "בורא", מכל מקום הוא רק בדברי קבלה, ודברי קבלה מדברי תורה לא ילפינן.
- (3) או דקאי ארבי מאיר, דאף רבי מאיר לא טימא בעופות אלא בקריא וקיפופא דעיניהם הולכות לפניהם כשל אדם. או דקאי לרבנן, דבקריא וקיפופא מודו לרבי מאיר משום דיש להם לסתות כאדם.
- (4) רבי ירמיה הסתפק האם אוסרת היא את אחותה. וכתבו התוס' דעלה גופה ליכא למיבעי, משום דוודאי לא תחיה עד שלש שנים דתהיה ראויה לביאה. ומסקינן בגמ' דרבי ירמיה ידע דאינה חיה כלל ואף לענין לאסור אחותה ליכא נפקא מינה, אלא שאל לרבי זירא כדי להביאו לידי גיחוך, דרבי זירא היה מחמיר על עצמו טפי לא למלאות פיו בשחוק.
- טז. (1) אותו ולד כמין בהמה חיה ועוף וודאי דאינו חי, ומכל מקום לרבי מאיר חשיב ולד לענין לפטור את הרחם, והבא אחריו אינו בכור לכהן, אבל בכור הוא לנחלה משום דאותו דפטור את הרחם אינו בר נחלה. ודעת רבא, דאף אי נימא דכן חי, מכל מקום אינו בכור לנחלה משום דאין ליבו דווה עליו כשימות, ובכור לנחלה תליא ב"ראשית אונו". ולדעת רבנן אינו ולד כלל, והבא אחריו חשיב בכור אף לכהן.
- (2) הסתפקה הגמ' באדם במעי בהמה אליבא דרבי מאיר דסבר דבהמה במעי אשה ולד מעליא הוא, האם אזלינן בתר אמו אף לענין להתירו באכילה. אבל המוצא בה דמות יונה ודאי אסורה באכילה, משום דבעינן פרסות או לכל הפחות פרסה אחת, ולאדם יש פרסה אחת, אבל לעוף אפילו פרסה אחת ליכא.
- (3) לדעת רב נחלקו בו רבי מאיר וחכמים, דלרבי מאיר סגי באבר אחד דומה לאדם. ולחכמים בעינן כל צורתו שתהיה כשל אדם. ולדעת הברייתא לפירוש רש"י לחכמים סגי בצד אחד כולו דומה לשל אדם. ולפירוש התוס' לדעת הברייתא רבי מאיר סבר דבעינן כל פניו כשל אדם, דדווקא היכא דכולה כבהמה גלי קרא דאית לה טומאת לידה. ולרבנן סגי באבר אחד. ואוון לכולי עלמא אינה מועלת ואינה מעכבת.
- (4) אם הירך היתה באמצע לא כצורת שאר אדם, אמו טהורה. אבל אם היתה מן הצד אלא שחסרה ירך אחת, הרי אמו טמאה לידה. ואם ושטו נקובה נמי אמו טמאה לידה, והיינו דווקא למאן דאמר טריפה חייה. ואם היא אטומה, כולי עלמא מודו דאין אמו טמאה לידה.